

Asia: VN/12734/2019

Pakkoavioliiton mitätöinti ja ulkomaila alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustaminen

Suomessa pakottamalla solmitun avioliiton päättäminen

- 1. Arviomuistion luvussa 2.1 on käsitelty Suomessa pakottamalla solmitun avioliiton purkamismenettelyä ja ehdotetaan uutta säännöstä, jonka mukaan pakottamalla solmittu avioliitto voitaisiin kumota. Kumoamisen oikeusvaikutukset olisivat samat kuin avioerossa. Kannatatteko ehdotusta?**

Kyllä

Perustelut ja mahdollinen vaihtoehtoinen sääntelymalli, jota tuette

Euroopan Neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (ns. Istanbulin sopimus) toteaa artiklassaan 32, että pakottamalla solmitut avioliitot tulee voida mitätöidä, kumota tai purkaa aiheuttamatta uhreille kohtuutonta taloudellista tai hallinnosta haittaa. Istanbulin sopimuksen toimeenpanoa valvova GREVIO-komitea suosittelikin Suomelle maaraportissaan syksyllä 2019, että Suomen tulisi mahdollistaa pakkoavioliiton purkaminen myös muuten kuin avioeron kautta.

Ihmisoikeusliitto katsoo, että arviomuistiossa esitetyistä vaihtoehdoista pakottamalla solmittujen avioliittojen purkamiseksi kannatettavin on erillissääntely avioliiton kumoamiseksi. Tällöin, kuten arviomuistio toteaa, oikeusvaikutukset olisivat sanat kuin avioerossa, avioliitossa syntyneet lapset säilyttäisivät statuksensa ja puolisoitten siviilisääty palautuisi siihen, mikä se oli ennen pakkoavioliiton solmimista. Viimeksi mainitulla seikalla voi olla merkittävä rooli joillekin sellaisiin yhteisöihin kuuluville henkilöille, joissa korostetaan yhteisöllisiä ja sukupuolittuneita kunniakäsitteitä.

Avioliiton kumoaminen säilyttäisi puolisoitten aviovarallisuuteen liittyvän taloudellisen suojan. On tärkeää huomioida, että avioliittoon pakotettu osapuoli ei automaattisesti ole taloudellisesti

heikommassa asemassa. Lainsäädäntöä täsmennettäessä tuleekin Istanbulin sopimuksen artiklan 32 mukaisesti varmistaa, ettei uhrille koidu pakkoavioliiton kumoamisesta kohtuutonta taloudellista tai hallinnollista taakkaa. Tämän nojalla pakottamalla solmitun avioliiton kumoamisen tulee olla pakotetulle puolisolle maksutonta ja sen mahdollisimman nopea toimeenpano tulee varmistaa.

Ihmisoikeusliitto katsoo, että arviomuistiossa esitetty viiden vuoden määräaika pakottamalla solmitun avioliiton kumoamiseksi on liian lyhyt. Pakkoavioliiton osapuoli tai osapuolet voivat olla hyvinkin nuoria, ja voi viedä vuosia, että uhri ylipäätään tulee tietoiseksi itseensä kohdistuneesta ihmisoikeusloukkauksesta. Lisäksi pakkoavioliitoissa saattaa esiintyä niin henkistä, fyysistä, seksuaalista kuin taloudellistakin väkivaltaa, mikä voi tehdä niistä irtautumisen hankalaksi. Samasta syystä mahdollisuutta pakkoavioliiton kumoamisen vaatimiseen ei tulisi rajoittaa pakotetulle osapuolelle, vaan myös syyttäjällä tulisi olla oikeus nostaa kanne.

2. Arviomuistion luvussa 2.2 on käsitelty Suomessa alaikäisenä tai muusta avioliiton esteestä huolimatta solmitun avioliiton purkamista ja päädytty siihen, että tarvetta lainsäädäntömuutoksiin ei ole. Oletteko johtopäätöksestä samaa mieltä?

Ei

Perustelut ja mahdollinen vaihtoehtoinen sääntelymalli, jota tuette

Jos Suomessa alaikäisenä avioitunut henkilö on painostettu tai pakotettu avioliittoon, tulisi syyttäjällä olla oikeus nostaa kanne avioliiton kumoamiseksi samalla tavalla kuin muidenkin pakkoavioliittojen kohdalla.

Ulkomailla solmitun alaikäisavioliiton tunnustaminen

3. Arviomuistion luvussa 3 on käsitelty ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista Suomessa. Arviomuistiossa ehdotetaan nykyisten säännösten täsmentämistä niin, että ulkomailla alle 18-vuotiaana solmittu avioliitto voitaisiin tunnustaa Suomessa vain erityisestä syystä, jos ainakin toinen puolisoista on asunut avioliiton solmimishetkellä Suomessa. Kannatatteko ehdotusta?

Ei

Perustelut ja mahdollinen vaihtoehtoinen sääntelymalli, jota tuette

Lähtökohtaisesti Suomen ei tule tunnustaa ulkomailla solmittuja avioliittoja, joiden osapuoli tai osapuolet ovat olleet avioituessaan alaikäisiä. YK:n lapsen oikeuksien sopimus korostaa kuitenkin lapsen edun ensisijaisuutta kaikessa häntä koskevassa päätöksenteossa. Kohtuuttomien tilanteiden välttämiseksi tulee siksi olla mahdollisuus noudattaa tapauskohtaista harkintaa. Jos avioliitto on solmittu ulkomailla molempien puolisoitten vapaasta tahdosta kyseisen maan lakeja noudattaen, voidaan se tunnustaa vain erityisistä syistä riippumatta siitä, onko kummallakaan puolisoilla ollut liittynyttä Suomeen. Jotta varmistuttaisiin siitä, ettei avioliiton solmimiseen ole liittynyt pakottamista, tulee tunnustamisen edellytyksenä olla molempien puolisoitten kuuleminen erikseen. Nämä tunnustamisen mahdollistavat erityiset syyt tulisi kuitenkin punnita ja määritellä hyvin tarkkaan.

4. Onko teillä kommentteja arviomuiston jaksossa 3.3 mainittuihin erityisiin syihin, joiden perusteella tällaisen avioliiton tunnustaminen voisi poikkeustapauksessa olla perusteltua?

-

5. Onko arviomuistiossa ja sen taustalla olevassa selvityksessä arvioitu tunnustamissääntelyn ja -käytäntöjen nykytilan sekä eri vaihtoehtojen etuja ja haittoja riittävän kattavasti?

Kyllä

Perustelut

-

Muut huomiot

6. Onko teillä muuta lausuttavaa arviomuistiosta tai sen taustalla olevasta selvityksestä?

-

Latvala Johanna
Ihmisoikeusliitto - Johanna Latvala, sukupuolittuneen väkivallan vastaisen
työn päällikkö